

VỀ SỰ KẾ THỪA GIỮA CÁC THẾ HỆ Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

PHẠM NHƯ CƯỜNG

Trong Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh có đoạn nói về *đoàn viên* và *thanh niên*, trong đó Người viết: “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng, rất cần thiết... Đảng cần phải chăm lo giáo dục *đạo đức cách mạng* cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “*hồng*” vừa “*chuyên*”.

Nhân dân ta, đặc biệt là thanh thiếu niên, gọi Đồng chí Hồ Chí Minh là *Bác Hồ* gửi gắm vào hai chữ đó tất cả tình thương yêu và sự tin cậy như đối với người ông, người cha, người bạn lớn quý mến nhất. Có thể nói không một chút cường điệu và hoàn toàn không đượm chút nào màu sắc sùng bái cá nhân rằng, các thế hệ thanh thiếu niên ở nước ta trong những năm 30 cho đến những năm 60 đều lớn lên và trưởng thành dưới sự chăm sóc giáo dục của Đảng Cộng sản Việt Nam do Đồng chí Hồ Chí Minh đứng đầu. Họ đã tỏ ra xứng đáng với sự đánh giá của Đảng là *thanh niên anh hùng của một dân tộc anh hùng*.

Thật vậy, nếu không có tầng tầng lớp lớp thanh niên dám sẵn sàng xả thân? chiến đấu với trí thông minh và sự dũng cảm tuyệt vời vì độc lập, tự do của Tổ quốc thì đã không thể có thắng lợi của hai cuộc kháng chiến để thực hiện nguyện vọng thiêng liêng của dân tộc là độc lập dân tộc và thống nhất đất nước. Điều đó cũng chứng tỏ rằng Đảng ta đã thành công lớn trong việc giáo dục, tổ chức thanh niên làm *nhiệm vụ cứu nước*.

Truyền thống quyết chiến quyết thắng của Quân đội nhân dân Việt Nam, và nói rộng ra là của nhân dân Việt Nam, trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ đã được thanh niên nước ta kế tục một cách xuất sắc trong cuộc chiến đấu chống kẻ thù mới là quân bành trướng xâm lược Trung Quốc. Cũng như cha, anh mình trước đây, thanh niên ta hiện nay đang chiến đấu để bảo vệ từng tấc đất của Tổ quốc thân yêu ở biên giới phía bắc và đi làm nghĩa vụ quốc tế trên đất nước của hai dân tộc anh em trên bán đảo Đông Dương. Dưới sự giáo dục, dìu dắt của Đảng, trên cơ sở truyền thống lịch sử, thế hệ thanh niên hiện nay đã nhận diện một cách nhanh chóng về kẻ thù mới (rất khác với đế quốc Pháp và đế quốc Mỹ) và tạo ra bản lĩnh chiến đấu mới trong chiến tranh bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa.

Trong điều kiện phải đồng thời làm hai nhiệm vụ chiến lược là xây dựng chủ nghĩa xã hội và sẵn sàng bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, chúng ta phải thường xuyên chăm lo việc củng cố, tăng cường lực lượng quốc phòng trong đó vấn đề quan trọng hàng đầu là giáo dục tổ chức thế hệ trẻ của đất nước, luôn luôn nâng cao cảnh giác, có sự giác ngộ sâu sắc về nghĩa vụ bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa, tiếp thu tốt những kinh nghiệm chiến đấu của thế hệ cha, anh để xây dựng nền khoa học và

nghệ thuật quân sự chiến tranh nhân dân bảo vệ Tổ quốc xã hội chủ nghĩa của một quân đội đang tiến lên chính quy và hiện đại trong điều kiện kinh tế - xã hội hiện nay. Ở đây vấn đề giáo dục truyền thống giữ một vị trí cực kỳ quan trọng.

*

Nếu thế hệ cha, anh có thể truyền lại cho thế hệ thanh niên những kinh nghiệm chiến đấu phong phú, giúp họ rút ngắn quá trình xây dựng bản lĩnh chiến đấu của chính mình, thì cách mạng xã hội chủ nghĩa và sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội là vấn đề còn mới mẻ không chỉ đối với thế hệ thanh niên mà đối với cả bản thân thế hệ cha, anh. Đi lên chủ nghĩa xã hội từ một nền kinh tế sản xuất nhỏ ở một đất nước đã trải qua hàng chục năm chiến tranh liên miên với những hậu quả khốc liệt, lại trong một tình hình quốc tế mà cuộc đấu tranh giữa thế giới mới và thế giới cũ phức tạp, căng thẳng như hiện nay, tất cả những điều đó đặt ra cho chúng ta những bài toán kinh tế - xã hội hết sức mới mẻ, khó khăn, phải có thời gian để giải quyết dần từng bước và tích lũy kinh nghiệm. Chúng ta có nhiệm vụ phải xây dựng thế hệ thanh niên thành chủ thể tích cực, tự giác gánh vác sứ mệnh lịch sử là tiến hành thắng lợi cuộc đấu tranh “ai thắng ai” giữa con đường xã hội chủ nghĩa và con đường tư bản chủ nghĩa, thực hiện công nghiệp hóa xã hội chủ nghĩa, nhiệm vụ trung tâm của thời kỳ quá độ, qua đó mà trưởng thành lên thành con người mới xã hội chủ nghĩa. Như Lenin đã chỉ ra, sự khác nhau giữa các thế hệ suy cho cùng là sự khác nhau về các nhiệm vụ lịch sử mà mỗi thế hệ phải gánh vác. Lenin cũng nói rằng mỗi thế hệ đến với chủ nghĩa xã hội bằng những con đường và những kinh nghiệm bản thân khác nhau.

Thanh niên cần được giáo dục, cần được truyền lại những truyền thống và kinh nghiệm của thế hệ cha, anh, nhưng họ phản đối thái độ “cha chú”, áp đặt một cách chủ quan ý muốn của người lớn đối với họ. Kinh nghiệm cho thấy rằng cách giáo dục tốt nhất là tạo ra môi trường xã hội tốt ở nơi học, nơi làm việc, nơi ở trong gia đình, là tổ chức tốt hoạt động sản xuất và hoạt động xã hội của thanh niên, quan tâm đến các nhu cầu văn hoá, giải trí của họ. Thanh niên thường phản ứng mạnh trước sự can thiệp thô bạo vào các vấn đề thuộc đời sống cá nhân, sở thích cá nhân của họ. Thanh niên có nhu cầu tự khẳng định và đòi hỏi được tôn trọng, được đối xử bình đẳng. Kể cả khi họ vấp vấp, phạm sai lầm thì sự si nhục, miệt thị cũng không bao giờ mang lại hiệu quả giáo dục cần thiết, và có khi xô đẩy họ đi vào con đường tội lỗi.

Chúng ta đều đã biết là chủ nghĩa thực dân mới của Mỹ ở miền Nam Việt Nam trước đây đã tạo ra trong thanh niên lối sống ăn bám, quen tiêu xài, ngại lao động, kiếm tiền bằng bất cứ cách nào để sống một cách thác loạn, theo bản năng đã để lại cho miền Nam hàng chục vạn lưu manh, đĩ điếm, cao bồi, nghiện xì ke, ma tuý. Chính sự cảm hóa giáo dục bằng tình thương, bằng việc khơi dậy trở lại trong họ ý thức về nhân phẩm trong các trường lớp mang tên là trường, lớp phục hồi nhân phẩm mở ra ở miền Nam sau ngày giải phóng, đã làm cho những trái tim tưởng như đã chai sạn, trở lì trở lại biết rung động, cảm xúc trước cái tốt, cái đẹp. Sau thời gian được cảm hoá và chữa khỏi các căn bệnh xã hội, họ được tổ chức vào các đội thanh niên xung phong, đi lao động trên các công trường xây dựng bay đi xây dựng các vùng kinh tế mới. Không phải mọi người đã đứng vững trong cuộc thử thách này, nhưng đại bộ phận đã trụ lại, lớn dần lên trong khó khăn sống hoà mình trong niềm vui của lao động

sáng tạo và sinh hoạt lành mạnh, một số trong bọn họ đã trở thành những cán bộ cốt cán của Đoàn thanh niên của cơ sở sản xuất, xây dựng. Đây là một kinh nghiệm rất tốt trong việc giáo dục, rèn luyện tuổi trẻ.

Sẽ là một sự tô hồng hiện thực không cần thiết, thậm chí là có hại, nếu cho rằng trong xã hội ta hiện nay đang ở trong thời kỳ quá độ và năng suất lao động xã hội còn rất thấp mà đã tạo ra được môi trường xã hội và những điều kiện tối ưu cho sự phát triển toàn diện nhân cách phong phú của tuổi trẻ. Những hiện tượng tiêu cực trong đời sống kinh tế - xã hội không chỉ nói lên trình độ chưa chín muồi của xã hội mà cũng còn nói lên trình độ chưa thuần thực của con người mới thoát khỏi từ xã hội cũ và hiện nay đang sống trong biển cả mê mờ của nền sản xuất nhỏ, đang hằng ngày chịu sự tác động của chiến tranh tâm lý và cuộc chiến tranh phá hoại nhiều mặt của kẻ thù.

Có thể khẳng định rằng, tuổi trẻ của chúng ta nhất trí với Đảng về mục tiêu đi lên chủ nghĩa xã hội. Ngay cả tuổi trẻ của thành phố Hồ Chí Minh, hang ổ chính của chủ nghĩa thực dân mới Mỹ trước đây, cũng hưởng ứng, tham gia sôi nổi vào cuộc đấu tranh chống đầu cơ tích trữ, cải tạo xã hội chủ nghĩa đối với công thương nghiệp tư bản, và các phong trào cách mạng khác được phát động trong thành phố như chiến dịch ánh sáng văn hóa, các chiến dịch chống văn hóa thực dân mới và xây dựng văn hóa mới, v.v... Tuổi trẻ cũng tỏ ra ở sức chịu đựng gian khổ, thông minh, sáng tạo trong lao động sản xuất. Nhưng giữa nguyện vọng chính đáng của thanh niên muốn có cuộc sống ấm no, hạnh phúc và sự giác ngộ xã hội chủ nghĩa, sự trưởng thành về mặt chính trị - xã hội còn có một quãng cách. Vấn đề phân rõ ranh giới địch - ta, ranh giới giữa lao động và bóc lột vẫn còn đặt ra đối với một bộ phận thanh niên. Vấn đề xây dựng và củng cố niềm tin vào tính ưu việt của con đường xã hội chủ nghĩa, xây dựng ý thức trách nhiệm của tuổi trẻ cống hiến hết mình cho sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội là vấn đề lớn phải làm thường xuyên và lâu dài trong công tác giáo dục công sản đối với thanh niên. Điều đã rõ ràng là thanh niên là lực lượng xung kích, là gương mặt chính trong hoạt động sản xuất và chiến đấu. Nếu không chú ý giải quyết tốt mối quan hệ kế thừa giữa các thế hệ, chủ động chuẩn bị tốt cho sự bàn giao sứ mệnh lịch sử thì thanh niên dễ bị đẩy vào tuyến hai, đứng ở vị trí thừa hành, thụ động. Thế hệ anh, anh cần phải tạo thế đứng cho thế hệ thanh niên đào tạo, bồi dưỡng và mạnh dạn đặt những đại biểu ưu tú của họ vào *các vị trí lãnh đạo, quản lý* ở các cấp, để họ tiến lên thực sự là người làm chủ sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội. Ở đây cần đề phòng, chống tư tưởng phong kiến, thái độ bảo thủ, coi thường thanh niên, muốn “chặn dất” từng bước đi của họ, chỉ thị cho họ, mà ít lắng nghe, đối thoại với họ. Như vậy là vấn đề kế thừa giữa các thế hệ, vấn đề giáo dục truyền thống không chỉ có nghĩa là sự truyền lại sự tiếp thu một cách thụ động những giá trị và kinh nghiệm của thế hệ đi trước. Điều quan trọng hơn và có ý nghĩa quyết định là: từ di sản đó, thế hệ trẻ xây dựng được những giá trị mới, phát triển những giá trị truyền thống mà họ tiếp nhận lên một trình độ cao hơn. So với thế hệ cha anh, thế hệ trẻ ngày nay nói chung được chuẩn bị tốt hơn về mọi mặt để gánh vác nhiệm vụ lịch sử mới, nhưng mặt khác, nếu phương pháp giáo dục của chúng ta không đúng cũng dễ làm nảy sinh ở họ tâm lý ỷ lại, nặng về đòi hỏi ở xã hội, nặng về lo vun vén cho cuộc sống của cá nhân. Nhiều thanh thiếu niên trở nên hư hỏng, thành kẻ phạm tội chính là do sự nuông chiều quá đáng của bố mẹ bằng một tình thương mềm yếu với ý nghĩ thế hệ mình đã khổ nhiều rồi, hãy để cho con mình được sống sung sướng, không

có một sự lo âu, phiền muộn nào”. Chủ nghĩa cá nhân ích kỷ, sự tìm kiếm một cuộc sống dễ dãi chính là được nuôi dưỡng từ đó. Tóm lại không thể giáo dục thanh niên bằng thái độ cha chú, khe khắt, lấy thời trẻ của cha anh làm mẫu mực, bắt thanh niên nhất nhất làm theo, nhưng cũng không thể giáo dục thanh niên bằng sự nuông chiều của cuộc sống trong lồng kính.

Hồ Chủ tịch đã nói : “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng”. Đó là một nhiệm vụ chiến lược của Đảng, là sự nghiệp của toàn xã hội, là trách nhiệm của mỗi gia đình, mỗi bậc cha mẹ.

Rõ ràng là chế độ xã hội chủ nghĩa đã khai sinh ra một thế giới mới, một con người mới với một lối sống mới, những giá trị đạo đức mới. Những cái mới đó đã nảy sinh ngay từ buổi đầu của thời kỳ quá độ và ngày càng trở thành bộ phận chủ đạo trong cuộc sống hàng ngày của chúng ta. Nhưng đó không hề là một sự sinh thành chóng vánh, dễ dãi, chỉ có niềm vui, mà phải trải qua nhiều khó khăn, đau đớn để tạo ra chất mới trong cuộc sống và trong con người. Trong sự phấn đấu vươn tới đỉnh cao của sự hoàn thiện về nhân cách, thế hệ cha anh và thế hệ trẻ đều có những chỗ mạnh, chỗ yếu riêng của mình. Tương lai của đất nước, của chủ nghĩa xã hội thuộc về thế hệ trẻ. Thành công của sự kế thừa giữa các thế hệ là ở chỗ thế hệ cha anh thấy mình được tái hiện trong thế hệ trẻ, ở chỗ thế hệ trẻ đủ sức sáng tạo nên những giá trị mới, tạo nên khuôn mặt của chính mình trong cuộc sống hôm nay và cuộc chiến đấu cho tương lai. Trách nhiệm chung của cả hai thế hệ là tạo ra được sự kế thừa tốt đẹp đó.